

Nr 331.

Av herr **Lindhagen**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till bestridande av kostnaderna för den 19:de interparlamentariska konferensens hållande i Stockholm år 1914.*

Uti propositionen nr 195 har äskats ett anslag till bestridande av kostnaderna för den 19:de interparlamentariska konferensens hållande i Stockholm år 1914. Den svenska interparlamentariska gruppen, som tagit initiativ till propositionen, anför i sin framställning, att det länge varit ett önskemål, att även Sveriges huvudstad en gång skulle få bliva sätet för ett av dessa världsmöten samt att en synnerligen lämplig tidpunkt därtill osökt erbjuder sig under år 1914, då vårt fosterland kan fira det enastående minnet av en hundraårig fred.

Genom denna proposition har uppmärksamheten blivit väckt på frågan om även ett officiellt deltagande i en minnesgod erinran om betydelsen i utrikespolitiskt avseende för vårt land av det århundrade, som invigdes med årtalet 1814. Gärna skall medgivas, att det nu väckta förslaget väl lämpar sig såsom ett bidrag till en dylik åminnelse. Men det är icke tillfyllest, synes det mig, särskilt därför att det icke framhåller det väsentligaste. År 1814 har sin förnämligaste betydelse såsom milstolpe i de oavslutliga försöken sedan gammalt att samla de skandinaviska nationerna till samarbete och samförstånd till eget gagn och såsom ett naturligt trappsteg till den större internationella samhörigheten.

Ur denna synpunkt har detta hundraårsminne ett vida större intresse för de skandinaviska folken än för folken i allmänhet. Det bör i all synnerhet mana dem att samla sig till någon eftertanke vad detta sekel betytt för dem och framför allt, vilka lärdomar och uppfordringar det giver dem i deras vandringar i nöd och lust vid varandras sida uti de tider som stunda.

Den svensk-norska unionen brast därför, att den i sitt första framträdande och sina konstitutionella former var uppbyggd på en osanning. Det var nämligen icke så som det stod inskrivet uti riksakten att den tillkommit »ej av vapnen men av den fria övertygelsen». Det var i själva verket svenska trupper, som avtvingit norrmännen ett ovilligt medgivande och det var nog samma maktfaktor, som framskyntar bakom de företrädesrättigheter, som i avtalet inrymdes åt det svenska väldet.

Dylika grundvalar kunna icke uppbära annat än en tillfällig byggnad och de skapa aldrig en fridens boning. Det var detta som gjorde att unionen gick sönder, när situationen möjliggjorde det för den, som kände sig undertryckt. En dylik upplösning av det som varit vrängt i ett samliv, kan icke annat än leda till båda kontrahenternas fördel. Uti en framställning till 1905 års första urtima riksdag sökte jag ådagalägga, hurusom just i upplösningen av de dåvarande unionsbanden kunde ligga en övervägande fördel för Sverige och detta såväl i dess förhållande till Norge som för dess inrikespolitik och jämväl i hela dess ställning utåt till andra folk. Erfarenheterna hitintills hava ingalunda jävat denna uppfattning.

Emellertid har den nära hundraåriga föreningen därför icke varit förgäves. Den har hållit vid makt och utvecklat känslan av samhörighet i realiteterna och av ett behov av ett gemensamt framträdande, i den mån detta sker frivilligt och på grund av en förvärvad ömsesidig uppfattning, att därigenom vinnas ömsesidiga verkliga fördelar. Detta är utgångspunkten för de nya vägarna, vägar som måste bli nya även därutinnan, att det mål, till vilket de leda, inbjuda alla tre skandinaviska folken att tillsammans beträda desamma. Vad vore viktigare än att sekelminnet 1914 invigdes med någon samfällad officiell erinran om dessa nya riktlinjer i våra gemensamma interskandinaviska strävanden.

Det saknas icke heller tecken i tiden, till vilka vi kunna ansluta oss. De förekomma på mångahanda områden. För min del vill jag endast åberopa några symptom, som jag närmare känner till. Visserligen ledde ej framställningar vid 1911 och 1912 års riksdagar om en direkt inbjudan till de två andra länderna till ett officiellt samråd i denna angelägenhet till något riksdagsuttalande. Avslaget föregicks dock av en välvillig motivering och på ett av de områden, om vilka här kan bli fråga, tog sig denna välvilliga syn på saken uttryck inom Andra kammaren i en direkt hemställan. Sedan Andra kammaren år 1909 förordat, att en ny lagstiftning på familjerättens område måtte bli skandinavisk samt ett samarbete för vinnande av överensstämmelse därutinnan i följd därav kommit till stånd, har samma kammare nämligen i anledning av väckta motioner både

år 1911 och 1912 beslutat anhålla, att åtgärder, som kunna finnas lämpliga, måtte vidtagas i syfte att såvitt möjligt betrygga den redan åstadkomna gemensamma skandinaviska lagstiftningen samt vidare tillse, att ett dylikt gemensamt lagstiftningsarbete kommer till stånd på de områden, där en sådan gemensamhet finnes ändamålsenlig, och att för ändamålet i uppkommande lagstiftningsfrågor i allmänhet övervägande äger rum, huruvida de lämpligen böra bliva föremål för gemensam lagstiftning.

Vid sjunde nordiska fredsmötet i Kristiania år 1912 beslöts i frågans hela omfattning följande enhälliga uttalande: »Mötet uttalar sig livligt för ett fortsatt och utvidgat samförstånd och samarbete på frivillighetens grund mellan de nordiska folken på lagstiftningens och skiljedomstankens (ovillkorlig skiljedom) som på andra därtill lämpade områden till gagn för dem själva och mänskligheten i övrigt. Mötet beslutar därför hänvända sig till de nordiska ländernas regeringar med hemställan om ett vänligt samråd mellan dem för närmare övervägande av vad i sådant avseende lämpligen kan åtgöras.»

Den åttonde skandinaviska arbetarkongressen i Stockholm 1912 antog utan debatt i samma spörsmål följande av vederbörande utskott enhälligt förordade uttalande: »Kongressen finner, att tanken på ett folkligt samarbete mellan de skandinaviska folken fram mot enhetlighet, där sådan med fördel kan tillämpas, är synnerligen beaktansvärd. Den skandinaviska samverkan, som redan nu bedrivs, har visat sig vara på olika områden till stort gagn för de nordiska folken och den internationella socialdemokratien har ur principiell synpunkt all anledning att medverka till att ytterligare vidga densamma. De socialdemokratiska partierna i Skandinavien böra därför i sin parlamentariska aktion och eljest söka gå i spetsen för även ett mera utvecklat samarbete mellan nationerna i Norden. Bland de mål, på vilka ett sådant arbete i första hand kan inrikta sig, må framhållas: ett gemensamt uppträdande i utrikespolitiska angelägenheter för befrämjande av internationell lag och samfärdsel, traktater om ovillkorlig skiljedom mellan de nordiska länderna, lika lagstiftning på skilda områden, där en sådan lagstiftning är möjlig och ändamålsenlig samt med iakttagande, särskilt beträffande social lagstiftning, att ett samarbete bör äga rum för att genomdriva de folkliga kraven på en dylik lagstiftning, sådana de formulerats av de internationella socialdemokratiska kongresserna. Även andra uppgifter för en nordisk samverkan kunna tänkas förtjäna att nu övervägas, såsom vidgat ekonomiskt samarbete, och även på den allmänna kulturens område böra uppslag säkerligen kunna vid närmare övervägande givas för ett enhetligt uppträdande.»

Dylika uttalanden äro otvetydiga uttryck för en allmän förnimmelse, hurusom ett växande samförstånd mellan de skandinaviska folken och ett fortsatt organiserande på frivillighetens väg av ett sådant samförstånd, i den mån det lämpligen kan ske, är en viktig insats i det mellanfolkliga fredsarbetet och av vittgående betydelse för dessa folk själva. Många sammanslutningar och enskilda personer verka som sagt vid sidan av statsmakterna i detta syfte på olika områden. Viktigt är emellertid att dylika strävanden bli alltmer även en officiell angelägenhet. Endast på detta sätt kommer man fram till påtagliga resultat.

Den nu ifrågavarande propositionen leder, såsom redan erinrats, tankarna osökt till ett naturligt uppslag i det nu angivna avscendet. Det synes mig böra riktas en inbjudan särskilt till medlemmarna i norska stortinget och danska riksdagen att jämte medlemmarna i svenska riksdagen sammanträda i Stockholm i samband med den interparlamentariska kongressen till ömsesidig förbrödring och överläggning om några elementära angelägenheter. För min del synes mig visserligen, att ett sådant sammanträffande ensamt och tankarnas koncentrerings på detsamma skulle vara ett lyckligare och fruktbarare uppslag till firandet av den hundraåriga freden på skandinaviska halvön än det som tagits av parlamentariska gruppen. Men då meningarna härom kunna vara olika, synas desamma lämpligen kunna enas genom att förena båda syftemålen, som ju onekligen stå varandra särdeles nära och väl ledda i själva anordnandet också kunna stödja varandra ömsesidigt vid det ifrågavarande tillfället.

Det är av betydelse, att just de officiella riksförsamlingarna inbjudas på föreslaget sätt. De interparlamentariska grupperna äro endast enskilda sammanslutningar utan direktiv eller kontroll från de officiella parlamenten. Deras konstitution är också ofullständig, då den bland annat icke inrymmer obetingad rätt för olika meningar att få sina förslag under prövning vid plenarförsamlingarnas möten. I varje fall är det för mycket sagt, synes mig, då den svenska gruppen i sin omförmälda framställning yttrar, att det »är Riksdagen själv som genom sin interparlamentariska grupp är den inbjudande». Varje medlem av de tre riksförsamlingarna bör hava rätt, om han så vill, att vara med och detta just i sin nyssnämnda egenskap.

Likaså måste ett organiserande av sammanträffandet äga rum icke minst i syfte att anordna överläggningar om detsammans huvudsakliga uppgift samt finna former för avgivande av förslag, om vilka överläggningar och beslut önskas. Detta torde lämpligen kunna ordnas genom en kommitté, tillsatt av regeringen med uppgift att dessutom samarbeta med den parlamentariska gruppens styrelse eller ock kunde det gemen-

samma uppdraget lämnas åt det senare eventuellt förstärkt med andra intresserade. Bidragen från det allmännas sida för kostnadernas betäckande skulle utgå för båda konferenserna, vare sig de hållas samtidigt eller omedelbart efter varandra, ur det belopp, som nu äskas i den kungl. propositionen, varom Riksdagen skulle göra förbehåll vid beviljandet av det begärda anslaget. Eventuellt behövs måhända någon mindre förhöjning uti beloppet, som ju dock av mången lärar anses för sig väl högt tilltaget ensamt för det ändamål, som avsetts med detsamma. Anslaget skall naturligtvis även för detta nya ändamål beviljas endast under förutsättning att vid förfrågan utrönes, att avsevärd anslutning är att påräkna från norska och danska parlamentsledamöter och regeringen i följd därav finner en inbjudning lämpligen böra komma till stånd.

Viktigt är också för denna skandinaviska konferens att tillfälle att bevista den beredes icke blott såsom vanligen är fallet vid dylika tillfällen endast de mera bemedlade eller privilegierade utan ock och i all synnerhet de övriga parlamentsledamöterna. Fribiljetter böra därför medgivnas för både norska, danska och svenska deltagare för resan på de svenska statsbanorna samt genom enskild företagsamhet ombesörjas fri inackordering för de resande hos familjer i huvudstaden.

Nu inser jag mycket väl, att för mången kommer den tanken att framställa sig, huruvida ej tilldragelsen år 1905 fortfarande reser sig som ett oöverstigligt hinder mot en sådan inbjudan, som nu ifrågasatts. Härpå kan med fog svaras, att den dock uppenbarligen ej bör göra det. Partilivet skall aldrig uträtta något, om det icke förstår eller tvingas att giva rum ibland för de oföränderliga och offentligen förkunnade sedelagarna och även i politiken komma impulserna till de stora framstegen endast från de hugstora handlingarna. Det vore förefaller det mig gamla Sverige värdigt att såsom motstycke till 1814, då det sände objudna svenska trupper mot Norges huvudstad, nu 1914 inviga ett nytt sekel i de skandinaviska folkens liv genom att i svenska huvudstaden med öppen famn mottaga inbjudna norska och danska folkrepresentanter.

På grund av vad sålunda anförts och med anknytning till tankarna i min ovannämnda framställning till 1905 års första urtima riksdag får jag hemställa,

1:o) att Riksdagen med anledning av propositionen nr 195 ville bevilja det begärda anslaget för den 19:de interparlamentariska konferensens hållande i Stockholm år 1914 under villkor eller uttalande af den önskan, att på sätt Kungl. Maj:t äger närmare överväga, inbjudning, därest anslutning därtill finnes kunna påräknas,

sker till samtliga medlemmarna i de tre skandinaviska ländernas riksförsamlingar till ett samtidigt sammanträffande i Stockholm, och att bidrag till kostnaderna därför likaså utgår af det ifrågavarande anslaget;

2:o) att det begärda anslaget, därest sådant vid närmare undersökning skulle finnas erforderligt med hänsyn till en så beskaffad inbjudning, av Riksdagen ytterligare höjes med något belopp, som torde af statsutskottet föreslås.

Stockholm den 22 april 1913.

Carl Lindhagen.
